

EUROOPPALAINEN KULTTUURIKAUPUNKI TURKU PALAA EDELLEEN

Turku 2011 -kulttuuripääkaupunkivuoden
jatkotyöryhmän loppuraportti

Mistä Turun kulttuuripääkaupunkivuosi tullaan muistamaan? Entä mitä Turussa tapahtuu vuoden jälkeen? Kulttuuripääkaupunkivuoden jatkoa pohtimaan perustettiin Turku 2011-säätiön toimesta työryhmä. Sen tehtäväksi tuli löytää sisältöjä ja rakenteita, joilla Turun kulttuuri elää tulevaisuudessakin.

SISÄLTÖ

JOHDANTO	4
Palaute kulttuuripääkaupunkivuodesta.....	4
JATKOTYÖRYHMÄN EHDOTUS TOIMENPITEIKSI JA PAINOPISTEIKSI KULTTUURIPÄÄKAUPUNKIVUODEN JÄLKEEN	6
Taide ja kaupunkitila.....	6
Elinkeinoelämä ja luovat alat.....	8
Hyvinvointi ja osallisuus.....	9
Kulttuurivuoden viestinnällinen hyödyntäminen.....	10
JOHTOPÄÄTÖKSET JA MANDAATTI ETEENPÄIN	11
JATKOTYÖRYHMÄN TOIMEKSIANTO JA TYÖSKENTELYTAPA	13
Jatkotyöryhmän jäsenet.....	14

JOHDANTO

Euroopan kulttuuripääkaupunkien tulee toteuttaa kahta ylitse muiden kulkevaa tavoitetta: lisätä kaupungin ja seudun ihmisten osallistumista ja kiinnostusta kulttuuriin sekä edistää eurooppalaisuutta lisäämällä kulttuuritoimien yhteistyötä yli rajojen ja toteuttamalla ohjelmassa eurooppalaisia teemoja. Viime vuosina niiden rinnalle on noussut yhä voimakkaammin kolmas dimensio: taloudellisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen.

Turku on kulttuuripääkaupunkina ollut identiteetiltään ennen muuta yhteisöllinen ja osallisuuden kannustava. Turku 2011 -ohjelmatuotannoista lähes puolet on toteuttanut hyvinvoinnin tavoitetta yhdistämällä taidetta, kulttuuritoimintaa sekä hyvinvoinnin eri osa-alueita. Hyvinvoinnin ja kulttuurin uusi, kaupunkilaisten arkeen ulottuva yhteistyö on jo vahvistanut alueellista identiteettiä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Samalla Turku ja koko Varsinais-Suomi on profiloitunut kulttuuripääkaupunkiprosessin myötä yhä vahvemmin kulttuurisen hyvinvoinnin maakunnaksi.

Turku on kulttuuripääkaupunkina tuonut yhteen luovien alojen toimijoita koko kulttuuripääkaupunkiprosessin ajan sekä luonut mahdollisuuksia rajoja ylittävälle kohtaamiselle luovien ja muiden alojen kesken. Kulttuuripääkaupungin luovien alojen tavoitetta on toteutettu tukemalla tuotantoja eri tavoin, tarjoamalla erityisesti 2011-hankkeille tuotantoneuvontaa, verkostoitumista, koulutuksia, toimitiloja sekä vapaaehtoisia. Se on sekä helpottanut tuotantoja että vahvistanut tuottaja-

kenttää Turun seudulla. Kulttuuripääkaupunkivuosi on myös madaltanut kulttuurin ja yritysten välisiä esteitä ja luonut uudenlaista yhteistyötä.

Turku 2011 on vahvasti lisännyt taiteilijoiden ja muiden kulttuuritoimijoiden kansainvälistä verkottumista. Eurooppalaisia teemoja ovat olleet muun muassa ekologia, erityisesti Itämeren suojele sekä Euroopan kaupunkihistoria. Rajoja ylittävät teemat ovat välittyneet sekä sisältöinä ja hankkeina ohjelmassa että kansainvälisellä viestinnällä ja markkinoinnilla.

Palaute kulttuuripääkaupunkivuodesta

Kulttuurikaupungit ovat vetovoimaisia. Kaupunkilaiset ja matkailijat haluavat viettää kulttuurikaupungeissa yhä enemmän aikaa ja ovat valmiita osallistumaan myös kaupungin kehittämiseen.

Kulttuuripääkaupunkivuodesta lähdettiin Turussa tekemään kaikkia kaupunkilaisia mukaan ottavaa juhlaa. Monipuolisella ohjelmistolla, suurtahtumilla ja rajoja rikkovilla toimintatavoilla haluttiin tavoittaa erilaisia kohderyhmiä sekä madaltaa kynnystä osallistua ja löytää keinoja osallistamiseen. Samalla itse kulttuurin käsite haluttiin nähdä mahdollisimman laajana.

Jatkotyöryhmän saaman laajan materiaalin perusteella tavoitteessa onnistuttiin jopa odotuksia paremmin. Palaute oli vahvasti myönteinen: kulttuuripääkaupunkivuosi oli vaikuttanut niin kaupunkilaisten itsetuntoon kuin yhteisöllisyyteen vahvistavasti sekä rakentanut Turusta kiinnostavaa brändiä. Esimerkiksi Taloustutkimuksen syksyllä 2011 tekemässä kyselyssä kulttuuri oli selkeästi nostanut Turun profilia ja saanut kaupunkilaiset liikkeelle. Ohjelmiston onnistumisesta kertoo sekin, että vastaajat tunnistavat lukuisia kulttuuripääkaupungin tapahtumia ja näyttelyjä.

Jatkotyöryhmä sai samansuuntaista palautetta niin epävirallisissa keskusteluissa kuin järjestetyissä kokouksissa ja kuulemisissa. Yhteinen tahtotila tuntui olevan jatkaa hyväksi koettua toimintaa heti seuraavana vuonna - ja yhtä lailla yhteisesti esitettiin huoli ”juhlien päättymisestä”.

Kulttuurin eri kentillä vuosi nähtiin myös rakenteita uudistaneena voimana. Moni toimija on vuoden aikana löytänyt uusien yhteistyökumppanien kautta kiinnostavia toimintamalleja. Uudet verkostot olivat mahdollistaneet suuria tuotantoja ja täysin uudenlaisia konsepteja niin yksityiselle kuin julkiselle sektorille.

Kaupungin ja kaupunkilaisten suhdetta vuoteen voi kuvata vahvalla sitoutumisella ja henkiselä omistajuudella Turkuun eurooppalaisena kulttuurikaupunkina.

Kulttuuripääkaupunkivuosi on vaikuttanut niin kaupunkilaisten itsetuntoon kuin yhteisöllisyyteen vahvistavasti sekä rakentanut Turusta kiinnostavaa brändiä.

Kuva: Arto Takala

JATKOTYÖRYHMÄN EHDOTUS TOIMENPITEIKSI JA PAINOPISTEIKSI KULTTUURIPÄÄKAUPUNKIVUODEN JÄLKEEN

Mistä Turku 2011 –kulttuuripääkaupunkivuosi tullaan muistamaan? Millä painopisteillä Turusta välittyvä kuva paitsi suomalaisena myös eurooppalaisena kulttuurikaupunkina? Entä mitä annettavaa Turulla voisi olla eurooppalaiseen kulttuuripääkaupunkikeskusteluun?

Turun kulttuuripääkaupunkivuosi on tarjonnut useita sisällöllisiä teemoja, joiden kautta jatkotyöryhmä lähti hahmottamaan tulevaisuuden painopisteitä.

Teemat on koottu kolmen sisällöllisen pääotsikon alle; nämä ovat 'Taide ja kaupunkitila', 'Elinkeinoelämä ja luovat alat' ja 'Hyvinvointi ja osallisuus'. Otsikoiden alta löytyy useita vuoden aikana vahvasti nousseita teemoja kuten suurtaipahumat, tutkimus ja saavutettavuus.

Kaikkia temaattisia painopisteitä läpäisee kulttuuripääkaupungin päätavoitteiden lisäksi yhteisöllisyyden syventäminen sekä kansallisen ja kansainvälisen verkostoitumisen laajentaminen edelleen koko kaupunkiyhteisössä ja seudulla.

Taide ja kaupunkitila

Kulttuurin elinvoimaisuuden pitkäjänteinen vahvistaminen vaatii taiteellisen toiminnan itseisarvon tunnistamista. Kulttuuria ei tule nähdä vain välineenä, joka palvelee muita funktioita vaan sen omaehtoinen toiminta on turvattava kaupungissa. Kulttuurivuoden parhaiden kokemusten jatkuvuuden kannalta ratkaisevaa on löytää keinoja tukea Turun alueen kulttuuri- ja taidetoimintaa siten, että entistä

monipuolisemman taide- ja kulttuuri-toiminnan toimintaedellytykset paranevat.

Turkulaisten taiteilijoiden ja kulttuurin ammattilaisten kouluttajina avainasemassa ovat **paikalliset taiteen oppilaitokset**. Taideakatemia toiminta yhdessä muun taidekoulutuksen kanssa tulisi nähdä olennaisena osana Turun ammattikorkeakoulua ja koko alueen korkeamman koulutuksen kokonaisuutta, joka täydentää Turun yliopistojen kampuksia. Sen koulutuksen monialaisuus musiikista sirkustaiteeseen on merkittävä tekijä koko Turun koulutuksen elinvoimaisuudelle ja porssi niin kansalliseen kuin kansainväliseen koulutuskenttään. Taideakatemia tukemiseksi tarvitaan kentän tuki, yhteistyötä ja lisää tietoa soveltavan taiteen mahdollisuuksista.

Vapaan taidekentän toiminta- ja työskentelymahdollisuuksia tulee parantaa **käytännön toimenpiteillä**. Riittävät ja kohtuuvuokraiset työtilat mahdollistavat taiteellisen työskentelyn uudelle tekijäpolvelle ja vahvistavat Turun asemaa kiinnostavien taiteilijayhteisöjen kaupunkina. Tätä tukee myös kansainvälisille taiteilijoille tarjottavan **residenssiyhteistyön kehittäminen**.

Verkostoituminen on mahdollistanut monet kulttuuripääkaupunkivuoden onnistuneimmat tuotannot ja hankkeet; niinpä verkostojen ylläpitäminen ja vahvistaminen on olennaista jatkuvuuden kannalta. Turun alueen kulttuuri-instituutiot ja taiteilijajärjestöt ovat ilmaisseet halunsa perustaa yhteisen taide- ja korkeakoulu-toimijoiden Turku 2011+-foorumia, joka voi tarjota yhteisiä budjetointimalleja,

Kuva: Kari Vainio

hallinto- ja markkinointipalveluja sekä yhteyksiä elinkeino-elämään. Tavoitteisiin sisältyy myös tutkimustoiminnan ja taiteen koulutuksen vuorovaikutuksen lisääminen. Samat tahot suunnittelevat myös vapaamuotoisen toimijalähtöisen verkoston, Kansainvälisen klubin, käynnistämistä vahvistamaan ja levittämään kulttuuripääkaupunkivuonna kertyneitä kokemuksia kansainvälisestä yhteistyöstä.

Taideaineiden vahvistaminen kouluissa on konkreettinen tapa vaikuttaa kulttuurin asemaan tulevaisuudessa. Taiteilijayhteisöjen rakentama tekijäpankki voi tarjota valmiita suunnitelmia esimerkiksi työpajoista sekä tavoista, joilla taiteilijatoimintaa linkitetään taideopetukseen.

Kaupunkitapahtumat ja kaupunkitilaan sijoitetut taideteokset ovat olleet merkittäviä tekijöitä siinä, että Turussa on kulttuuripääkaupunkivuonna onnistuttu toteuttamaan saavutettavuuden periaatetta. Ne ovat myös saaneet kaupunkilaiset sankoin joukoin ottamaan vuoden omakseen.

Kulttuuripääkaupunkivuoden tuotannot ovat avanneet kaupunkilaisille ja matkailijoille **tuttuja kaupunkitiloja uuteen kulttuurikäyttöön**. Turun linnan piha, Tuomiokirkko, Sampoalinnan maauimala sekä Kupittaaanpuisto ovat esimerkkejä kaupunkilaisille arjessa ja juhlassa tärkeistä kaupunkitiloista.

Kaupunkitilan elävyys on näkynyt erityisesti **Aurajoen ympäristössä**, jonka toiminnallisuutta ja houkuttelevuutta on hyvä lähteä vahvistamaan. Aurajoen alue on turkulaisten ja seudun ihmisten eurooppalainen olohuone, joka on osoittautunut elinvoimaiseksi ja hyväksi toimintaympäristöksi niin yksittäisille kulttuurin interventioille kuin laajoille massatapahtumille. Siellä on jo nykyisellään useita kulttuurilaitoksia,

joiden yhteistyötä vahvistamalla voidaan lisätä taiteen ja kulttuurin tarjontaa pysyvästi.

Kulttuurilaitosten ja taiteilijajärjestöjen edustajien ideoima Aurajokiverkosto tuottaisi vapusta elokuun loppuun jatkuvaa Aurajokifestivaalia joen rantamilla ja suistoalueella, jossa mukana olisivat muun muassa galleriat, teatterit, tanssiteatteri, museot ja kirjasto. Samat tahot ehdottavat esittävän taiteen biennaalia, säännöllisesti toistuvaa kansainvälisesti näkyvää tapahtumaa, joka yhdistäisi teatteria, tanssitaidetta, sirkusta ja performanssitaidetta sekä musiikkia elektronisesta klassiseen.

Kulttuuripääkaupunkivuoden tilalliseksi tunnuksiksi nouseen **Logomon** kehittäminen tulisi nähdä laajasti: korkeatasoisten esitysten ja muiden tuotantojen avulla huolehditaan kulttuuripääkaupunkivuonna rakentuneesta tunnettuudesta ja työtilojen paikkana se voi vahvistaa luovan talouden tekijöiden toimintamahdollisuuksia. Logomon elinvoimainen tulevaisuus on myös kaupunkilaisia yhdistävä toive: sinne toivottiin sekä omaleimaisia tapahtumia ja vierailuesityksiä että elävää ja avointa kaupunkimaisuutta.

Ympäristötaideprojekteja tulee jatkossakin toteuttaa kaupunkikeskustan lisäksi myös kaupunginosissa. Erilaiset 'jou tomaat' tai alikäytetyt kaupunkitilat voisivat tulevaisuudessa hyötyä kulttuurivuoden aikana heränneestä innostuksesta esitellä tai elävöittää katveeseen jääneitä kaupunkitiloja kulttuurisella aktiviteetilla.

Kaupunkitapahtumat ja kaupunkitilaan sijoitetut taideteokset ovat saaneet kaupunkilaiset sankoin joukoin ottamaan vuoden omakseen.

Kuva: Arto Takala

Kuva: Arto Takala

Elinkeinoelämä ja luovat alat

Kulttuurin toimialan merkitys talouden ja elinkeinotoiminnan hyvinvoinnille ja toimeliaisuudelle on vahvistunut ja kasvaa edelleen. Tämä on ollut tunnistettavissa myös Turussa kulttuuripääkaupunkivuoden vaikutuksena. Palvelujen ja muun tuotannollisen toiminnan menestyksessä kuluttajalähtöinen, ihmisten toiveisiin ja tarpeisiin perustuvat ja perehtyvät toimintamallit tulevat olemaan aikaisempaa merkittävämpi menestystekijä.

Luovan talouden sisältöihin keskittyvä osaaminen on saatava aiempaa kattavammin käyttöön elinkeinotoiminnan eri alueilla. Taide- ja taitelijakoulutus sekä muotoilu tuovat mukanaan toimintatapoja, jotka auttavat ongelmanratkaisussa ja taloudellisten menestymismahdollisuuksien löytämisessä. Kulttuuripääkaupunkivuonna rakentuneet yhteydet kulttuuri-alan toimijoiden ja muiden alojen yritysten välillä ovat merkittävä voimavara ja niiden verkostoitumista on syytä vahvistaa.

Luovien, ennakkoluulottomien ratkaisujen löytäminen edellyttää rakenteellista tukea, jolla luovien toimialojen potentiaalia saadaan hyödynnettyä innovatiivisten ratkaisujen etsimisessä. Tätä tukevan verkostoitumisen ja tutkimuksen tukena voi toimia esimerkiksi aloite perustaa **alan professuuri Åbo Akademin** yhteyteen kehittämään taiteen näkyvyyttä kaupunkitilassa sekä vahvistamaan taiteen merkitystä ja vaikuttavuutta kaupunkisuunnittelussa, luovassa taloudessa ja kestävässä kehityksessä. Monitieteellinen toiminta etsii uusia malleja taiteilijoiden, tutkijoiden ja elinkeinoelämän vuorovaikutukselle ja taiteen yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelle.

Luova talous tulisi nähdä laajasti ja tunnistaa alueita, joissa Turku voi erottua omaperäisenä ja kiinnostavana. Erityisesti **ruoka- ja ravintolakulttuuri** on osoittautunut onnistuneeksi kulttuurin toimialaksi Turussa, ja kulttuuripääkaupunkivuoden aikana saatujen myönteisten kokemusten valossa siihen tulisi panostaa jatkossa.

Yritystoiminnan ja yrittäjyyden **tukijärjestelmiä** tulisi kehittää vastaamaan mahdollisimman hyvin kulttuurin ja luovan toimialojen erityistarpeita. Luoviin aloihin **sijoittamista** ja kulttuurialalle sopivia **sponsorointimalleja** tulisi kehittää. Samoin **kulttuurituottajien** koulutuksessa tulisi osaamista kasvattaa kulttuurialaa laajemmalle. Sekä kulttuuritoimijoiden ja hyvinvointisektorin että kulttuuritoimijoiden ja yritysmaailman välille tarvitaan päteviä tuottajia.

Kulttuurialan toimijoiden yhteisen palvelutoiminnan järjestämisessä tarvitaan järjestäytymistä kiinteämpään yhteistyöhön. Aiemmin mainittu Turku2011+ -foorumi voisi ottaa aktiivisen roolin palvelujen kehittämisessä. Logomo ja Fortuna-kortteli sekä Vanha Suurtori voivat luovan alan keskuksina luontevasti tukea eri toimijoiden verkostoitumista ja palveluiden koordinoitua sekä yhteistä markkinointia.

Kansallisilla ja kansainvälisillä suur tapahtumilla on merkittäviä myönteisiä vaikutuksia kaupungille ja kaupunkilaisille. Suur tuotannot ovat työllistävältä vaikutukseltaan merkittä-

viä ja ne vetävät puoleensa myös ulkoista rahoitusta. Lisäksi ne hyödyttävät matkailun kautta monia seudun yrittäjiä. Kaupungin tulee tavoitella niitä aktiivisesti ja huolehtia siitä, että kaupungin oma organisaatio tukee riittävästi tapahtumien saamista ja niiden järjestämistä.

Turku on profiloitunut suur tapahtumien lisäksi myös **elokuva- ja televisiotuotantojen** kaupunkina. Turussa toimii jo Länsi-Suomen elokuvakomissio, joka on onnistuneesti tuonut Turkuun tuotantoja, joilla on voitu lisätä alan työllisyyttä ja houkutelua seudulle kansallisia ja kansainvälisiä elokuva- ja televisiotuotantoja ja sitä kautta alueelle taloudellista ja imagollista hyötyä.

Turun alueen elinkeinopoliittisten vaikuttajien tulisi käyttää kulttuuripääkaupunkivuodesta saatuja myönteisiä kokemuksia nykyisten ja uusien palvelumuotojen kehittämisessä kulttuurin toimialan **yrittäjätoiminnan ja yrittäjyyden edistämiseksi**. Julkisen sektorin toimijoiden, kuntien ja niiden hallintokuntien sekä valtion aluehallinnon toimijoiden tulisi valmistellessaan ja tehdessään elinkeinotoimintaan vaikuttavia infrastruktuuri- ja muita ratkaisuja tarkastella niitä aina myös kulttuurin toimialan vaikutusten kannalta.

Yksityisen ja julkisen puolen yhteistyöllä tulisi pyrkiä luovien alojen nostamiseen **valtakunnallisiin ja alueellisiin strategioihin**, mikä lisäisi sekä alan uskottavuutta että julkisia rahoitusmahdollisuuksia.

Luova talous tulisi nähdä laajasti ja tunnistaa alueita, joissa Turku voi erottua omaperäisenä ja kiinnostavana.

Hyvinvointi ja osallisuus

Turun tulevaisuus kulttuuripääkaupunkina rakentuu monialaisen yhteistyön jatkumiselle ja syventymiselle. Taiteen ja kulttuurin, terveydenhuollon ja sosiaalialan sekä tieteen ja tutkimuksen yhteistyö on toimintaa, jonka vaikutukset ulottuvat kaupunkilaisista kaupunkiyhteisöihin. Kulttuurin vaikutus hyvinvointiin on näkynyt Turun ohjelmassa laajana ja poikkeusteollisena teemana. Näkökulman omintakeisuus on nostanut sen esiin sekä mediassa että kaupunkilaisten palautteissa.

Kulttuuri- ja hyvinvointialojen yhteistyön tulee olla ensisijaisesti toiminnallista mutta samalla myös tutkimuksellista ja koulutusjärjestelmiin pureutuvaa.

Kulttuuria ja hyvinvointia yhdistävän työn jatkaminen on tärkeää alueellisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti. Kyseessä on **uusi osaamisalue**, jonka merkitys kasvaa nopeasti lähitulevaisuudessa koko Euroopassa. Kulttuurin ja taiteen hyvinvointivaikutusten tutkimuksen tulee olla kanssattutkimusta, jota toteutetaan suorassa vuorovaikutuksessa taide- ja kulttuuritoiminnan kanssa.

Aihealueen tutkimusta on tehty viimeisten vuosikymmenten aikana enenevässä määrin, mutta tieteenala on edelleen hahmoton ja tutkimus on hajautunut eri tiedekuntiin. Turun kaupungin ja Sosiaali- ja terveysministeriön Turun yliopistolle lahjoittama **Kulttuurisen terveys- ja hyvinvointitutkimuksen professuuri** jatkuu vuoteen 2015. Professuurin rinnalla on tärkeää käynnistää laajaa tutkimustoimintaa, esimerkiksi monitieteisen ja kansainvälisessä yhteistyössä toteutettavan tutkimusohjelman puitteissa.

Kuva: Arto Takala

Taidealojen koulutukseen kaivataan työelämän kohtaamisiin ja toimintakulttuureihin valmistavaa opetusta, ja hyvinvointi- ja terveysaloille tarvitaan parempaa ymmärrystä taiteen eri käyttötavoista, kulttuurityön toimintamuodoista sekä taiteen soveltavien käyttäjien vaikuttavuudesta.

Yksinäisyys ja syrjäytyminen kaikissa väestöryhmissä, yhteiskunnan eriarvoistuminen, työhyvinvoinnin tila, mielenterveys, ikäihmisten yksinäisyys sekä kulttuurien kohtaamisten tietyt lieveilmiöt ovat yhteiskunnallisia ongelmia, joihin kulttuurin ja hyvinvoinnin yhteistoiminnalla voidaan etsiä uusia ja kestäviä ratkaisuja. Kulttuuripääkaupunkiohjelmassa pilotoidut toimintamallit ovat antaneet vahvoja viitteitä siitä, miten toiminnallisesti voidaan lisätä kaupunkilaisten **osallisuutta** sekä samalla vahvistaa asukkaiden vuorovaikutusta ja toimintakykyä.

Kulttuuripääkaupunkivuonna kymmenet hankkeet toteutettiin suorassa yhteistyössä kaupunkilaisten kanssa siten, että esimerkiksi päiväkotien ja koulujen lapset tai vanhukset osallistuivat itse taideteoksen tai -esityksen tuottamiseen. Muun muassa yleisötyön, yhteisötaiteen, vuorovaikutteisen toiminnan ja sosiokulttuurisen innostamisen menetelmiin perustuva toiminta tarjoaa tekijöilleen yhteisesti jaetun päämäärän, johon sitoutuminen parantaa elämänhallinnan taitoja.

Jatkoa tulisi toteuttaa siten, että hanke- ja projektitoiminnasta voitaisiin tuottaa **pysyviä käytänteitä** kaupunkilaisten arkeen. Uuden hanketoiminnan tulee olla pitkäkestoista ja painottua uusien käytäntöjen ja toimintamallien kehittämiseen. Samanaikaisesti on tärkeää, että kehitetään rakenteita, jotka tukevat käytännön toiminnan toteuttamista eri yhteisöjen ja organisaatioiden yhteistyössä.

Uuden hanketoiminnan tulee painottua kaupungin käyttötappoihin ja kaupunkitiloihin, jotka ovat monipuolisesti **eri väestö- ja ikäryhmien** saavutettavissa. Kirjasto on toiminut kulttuuripääkaupunkivuonna entistäkin monipuolisempaan kulttuurikeskuksena, ja monialaista kulttuuritoimintaa tulee toteuttaa jatkossa yhä laajemmin kirjastopalveluiden yhteydessä.

Asukaslähtöisessä toiminnassa kaupunkilaiset vaikuttavat itse asuinalueidensa käyttötappoihin vuorovaikutteisen kaupunkisuunnittelun periaatteilla. Turun tulee kehittää toimintaansa jatkossa myös siten, että kaupunkitila on yhä saavutettavampi omaehtoiselle kulttuuritoiminnalle. Tätä tarkoitusta varten kaupungin julkisista tiloista tulee osoittaa paikkoja, jotka ovat vapaan kulttuuritoiminnan käytössä.

Kulttuurivuoden hyviin kokemuksiin kuuluvan **vapaaehtoistoiminnan** jatkuminen kulttuurivapaaehtoisuutena on tärkeää sekä kaupunkilaisten että kulttuurikentän toimijoiden näkökulmasta. Vapaaehtoistyötä tulisi jatkaa alueellisena toimintana useiden kulttuuriorganisaatioiden ja järjestöjen yhteistyössä.

Kulttuurin **saavutettavuuden periaate** tarkoittaa esteettömyyden, kielellisen saavutettavuuden sekä taloudellisen saavutettavuuden huomioimista kaikessa toiminnassa.

Kulttuuripalveluita tulisi tuottaa myös erityisryhmille kuten kotihoidon piiriin ihmisille, jotka eivät itse pääse muualle tuotettujen kulttuuripalveluiden luokse.

Turun tulee kehittää toimintaansa jatkossa siten, että kaupunkitila on yhä saavutettavampi omaehtoiselle kulttuuritoiminnalle.

Kulttuurivuoden viestinnällinen hyödyntäminen

Kulttuurin ja hyvinvoinnin yhteistyön menestyksekkäs toteuttaminen edellyttää vahvaa viestintää, kokemusten välittämistä sekä yhteistyöverkostojen välistä organisoitumista. Turku 2011 -hyvinvointihankkeista tehtävää tutkimusta ja muita kokemuksia tulee tuoda laajasti ja selkeästi eri toimijoiden tietoon ja käyttöön.

Ministeriöt, taidekorkeakoulut, ammattikorkeakoulut, kaupunkiorganisaatiot, yliopistot, alueelliset taidetoimikunnat sekä Taiteen keskustoimikunta ovat tärkeitä toimijoita viestinnän, ja toisaalta toiminnan tehokkaamman yhteiskoordinoimisen kannalta.

Kulttuuripääkaupunkivuonna on myös käynyt selväksi, että kulttuurin ja hyvinvoinnin teema kiinnostaa sekä paikallista, valtakunnallista että kansainvälistä mediaa yhtä lailla kuin

asiantuntijaverkostoja ja kaupunkilaisiakin. Yhteistyötä tulee suunnitella siirtymäkaudella esimerkiksi World Design Capital 2012 Helsinki -organisaation kanssa.

Positiivista yleisöpalautetta on vuoden aikana saanut myös kulttuuripääkaupunkivuoden viestinnän monikielisyys. Suomen, ruotsin ja muiden kielten kuten englannin käyttöä viestinnässä on jatkossakin pidettävä tavoiteltavana.

Kulttuuripääkaupunkivuodesta on tärkeää jättää muistijälkiä sinne, missä ihmiset kulkevat. Eri selvitysten mukaan matkailijat eksyvät Turussa etsiessään nähtävyyksiä. Taideteosmaiset opasteet kaupunkitilassa ohjaisivat sekä matkailijat kohteisiin että toimisivat julkisen tilan taideteoksina.

Kulttuuritapahtumien informoiminen ja markkinointi hyötyvät nykyistä vahvemmasta koordinaatiosta ja yhteistyöstä. Kulttuurilaitosten ja taiteilijoiden kehittämän Kulttuuripassikonseptin kautta voitaisiin kehittää tapahtumamarkkinointia ja verkkopalvelua, joka jatkaisi vuoden 2011 aikana kehitettyä viestintämalleja.

Turku 2011 on ollut koko vuoden ajan vahvasti esillä tunnuksena sekä logon muodossa että laajempina konseptina. Syntyntä brändipääomaa kannattaa hyödyntää ja tutkia mahdollisuuksia käyttää sitä viestinnällisesti.

Kuva: Kari Vainio

JOHTOPÄÄTÖKSET JA MANDAATTI ETEENPÄIN

Turun kansallinen ja kansainvälinen toimintaympäristö muuttuu ja laajenee. Kaupungin kansainvälisissä linjauksissa korostuvat seudullinen näkökulma, yhteistyön rakentamisen suunnitelmallisuuden tarve, Itämeren alueen tärkeys ja kansainvälisten kumppanuuksien tärkeys. Kansainvälisen toiminnan tärkein tavoite on kilpailukykyinen ja kehittyvä Turku ja Turun seutu. Jatkotyön tulee perustua **Varsinais-Suomen kulttuuriselle erityislaatuudelle ja Turku 2011 -proessin myötä hyviksi koetuille toimintamuodoille**. Samalla toimitaan kaivataan jatkuvasti uusia aloitteita.

Kulttuuripääkaupunkivuoden keskeiset myönteiset vaikutukset ovat tiivistettävissä kolmeen ryhmään. Vuosi on vahvistanut kattavasti taiteen ja kulttuurin tekijöiden toimintamahdollisuuksia ja näkyvyyttä. Kaupunkilaiset ovat osallistuneet aktiivisesti vuoden tapahtumiin ja osallisuus kulttuuriin on vaikuttanut myönteisesti hyvinvoinnin kokemuksiin. Vuoden tapahtumilla on ollut taloudellista toimeliaisuutta lisäävä vaikutus erityisesti kulttuuritoimialaan ja matkailuun liittyvään elinkeinotoimintaan.

Vuoden aikana ja siihen valmistautuessa on rakennettu uusia yhteistyö- ja tuotantomuotoja ja perustaa aktiivisemmalle verkostoitumiselle kulttuurin, tutkimuksen ja talouden toimijoiden välillä. On tarpeellista pyrkiä turvaamaan vuoden aikana saatujen kokemusten hyödyntäminen kaupungin ja kaupunkiseudun tulevassa kehityksessä.

Turun kaupungilla on ollut keskeinen rooli kulttuuripääkaupunkivuoden valmistelussa. Vuosikymmenen kestäneen valmisteluvaiheen aikana kaupunkilaiset ja eri yhteisöt osallistuivat monin tavoin vuoden teemojen valintaan ja niiden siirtämiseen sisällöiksi vuoden ohjelmaan. Vuoden myönteisten kokemusten rohkaisemana tulisi Turun kaupungin tehdä päätös, jolla **kulttuurin toimiala otetaan strategiseksi painopisteeksi** tulevaisuuden ratkaisuja tehtäessä. Luovien toimialojen potentiaali työllistäjänä ja elinkeinotoiminnan vireyttäjänsä ja monipuolistajana tulisi ottaa mahdollisimman kattavasti käyttöön. Merkittävänä yliopisto- ja koulutuspaikkakuntana Turulla on edellytykset kehittyä myös tulevaisuudessa kaupunkina, jossa sisältö- ja käyttäjälähtöinen elinkeinotoiminta vahvistavat alueen ja sen asukkaiden hyvinvointia.

Tulevaisuuden toimintamalleja ja -rakenteita kehitettäessä tulisi Turun kaupungin kehittää omaa organisaatiotaan tavalla, joka tukee kaupungin johdon kykyä ja mahdollisuuksia kantaa vastuuta kulttuurin toimialasta kaupungin strategisena painopisteena. Kaupungin johdolla tulee olla kyky ja halu sitoutua ja koordinoita vuoden positiivisten vaikutusten vahvistamista tulevaisuudessa. Sen lisäksi, että kaupungin eri hallintokunnat ja toiminnat käyttävät kokemuksia omassa toiminnassaan, tulee erityinen huomio kiinnittää niiden mahdollisuuksiin tukea yksityisten, yhteisöjen ja yritysten aloitteita kulttuurin toimialan ja tapahtumien kehittämiseksi.

Kulttuurin nostaminen kaupungin strategiseksi painopisteeksi tuo kulttuurin toimialan ulottuville nykyistä laajemmin kaupungin elinkeinopoliittiset toimenpiteet. Samalla on kiinnitettävä erityistä huomiota pk-yritysten toimintaedellytysten edistämiseen, joita kulttuurialan yritykset tyypillisesti edustavat.

Aktiivinen sisältö- ja tapahtumatuoantanto tarvitsevat toteutuakseen rakenteita ja toimintaedellytyksiä, joihin julkinen valta päätöksillään voi vaikuttaa. Toiminnan järjestämisessä yksityiset aloitteet ja yhteisöjen toiminta on avainroolissa. Ainakin siirtymävaiheessa vuodesta 2012 eteenpäin olisi perusteltua nähdä Turussa toimija, jolla olisi resurssit ja kyky tukea ja koordinoita kulttuurin tapahtumatuoantantoa ja auttaa alan toimijoita yhteistyön vahvistamisessa. **Uuden organisaation tai tiiviin verkoston perustaminen** hoitamaan tätä tehtävää edellyttää kiinteää yhteistyötä ja yhteisymmärrystä kaupungin ja kaupungissa toimivien yksityisten toimijoiden välillä; kyse olisi luontevimmin ns. public-private-partnership-mallista, johon otettaisiin mukaan myös asukkaat (people). Turun kaupungin yhdessä Turku 2011 -säätiön kanssa tulisi olla asiassa aloitteellinen.

Turun kaupungin poliittisen ja virkamiesjohdon aktiivisuuden ja aloitteellisuuden lisäksi on tarpeellista, että vuoden kokemuksia arvioidaan kaikissa kaupungin hallintokunnissa ja siirretään vuoden kokemukset osaksi arjen toimintoja. Arkipäivän verkottuminen tapahtuu myös erilaisten palvelujen tarjoajien, tuottajien ja käyttäjien välillä. Kulttuuristen hyvinvointipalvelujen tuottaminen ja tarjoaminen osana kaikkia hyvinvointipalveluja vahvistaa paitsi elämän laatua myös näiden palvelujen laatua. Turun kaupungin koulutoimen strategiaan tulisi määritellä koko koulutoimea koskeva painotus taideaineisiin.

Aktiivisella kansallisella ja kansainvälisellä vuorovaikutuksella – kokemusten ja toimintamallien vaihdolla – kaupungin ja alueen yhteisöjen tulee myös tulevina vuosina etsiä kumppanuuksia ja yhteistyörakenteita. Vahvistamalla näitä kaupunki pystyy paitsi jakamaan positiivisia kokemuksia kulttuuripääkaupunkivuoden onnistumisista, myös itse hyötymään muiden jatkaessa kehitystyötä. Avoimuuden ja vuorovaikutuksen lisäämisellä voidaan vahvistaa aikaansaattua myönteistä kehitystä.

Turku on vuoden aikana monin tavoin vahvistanut kuvaansa aktiivisena **europalaisena kulttuurikaupunkina**. Kulttuuripääkaupunkivuoden ohjelmassa ja toteutuksessa painottuvat erityisesti kulttuurin hyvää tekevä vaikutus elinkeinoelämälle ja elämänlaadulle. Myönteiset kokemukset **kulttuurin hyvinvointivaikutuksista** ja alueen ihmisten elämän laadun korostaminen voi olla se näkökulma, jonka Turku voi tarjota myös laajempaan käyttöön eurooppalaisen kulttuuripääkaupunkijärjestelmän ja sen toiminnan tulevaisuudelle.

JATKOTYÖRYHMÄN TOIMEKSI- ANTO JA TYÖSKENTELYTAPA

Euroopan kulttuuripääkaupunkeja arvioidaan nykyisin vahvasti sen perusteella, mikä niiden jättämä perintö on. Toukokuussa 2011 perustettiin Turku 2011 -vuoden työryhmä suunnittelemaan kulttuurivuoden jatkoa ja tarjoamaan suosituksia sen organisoimiseksi.

Työryhmästä käytettiin yleisesti nimitystä ”jatkotyöryhmä” ja julkisuudessa myös ”Ruohosen ryhmä” puheenjohtaja Risto Ruohosen mukaan.

Jatkotyöryhmän tehtäväksi tuli katsoa kulttuurivuoden teemoja ja toimintatapoja eteenpäin luotaavassa hengessä. Sen oli kyettävä näkemään, miten erilaiset rakenteet, sisällölliset painopistealueet ja toimintatavat voivat kantaa tulevaisuudessa ja tukea vuoden myönteisten vaikutusten jatkuvuutta. Näistä lähtökohdista ryhmä rakensi tässä raportissa esiteltävän ehdotuksen kulttuuripääkaupunkivuoden säätiön hallitukselle.

Raportin lopussa jatkotyöryhmä esitti näkemyksensä mandaatista; toisin sanoen minkä tahon sitoutuminen parhaiten varmistaisi kulttuurivuoden myönteisten vaikutusten jatkuvuuden.

Jatkotyöryhmä määritteli roolinsa ensimmäisessä kokouksessa *katalysaattoriksi* tai *aurinkokennoksi*, joka kerää kokemuksia ja näkemyksiä ja muodostaa niistä ehdotuksen. Prosessin avoimuus koettiin näin sekä periaatteellisista että käytännöllisistä syistä tärkeäksi.

Jatkotyöryhmä kokoontui ensimmäisen kerran kesäkuun 9. ja sen jälkeen neljä kertaa. Viimeinen kokoontuminen ennen loppuraportin valmistumista oli 13. joulukuuta 2011. Kokouksissa työskenneltiin työpajamaisesti; valmisteltujen luentojen tai puheenvuorojen sijaan pyrittiin vuorovaikutukseen ja keskustelevuuteen.

Omien kokousten lisäksi jatkotyöryhmäläiset osallistuivat asiantuntijakeskusteluihin ja avoimiin kuulemisiin. Asiantuntijaryhmien tarkoituksena oli luoda näkymä kulttuuripääkaupunkivuoden ulkopuolelle ja nähdä mahdollisuuksia sielläkin, mihin pelkästään projekteja tai ohjelmakokonaisuuksia katsomalla ei olisi ylletty. Lisäksi kulttuurivuteen osallistuneita toimijoita kuultiin ja haastateltiin sekä suorilla kontakteilla että verkkokyselyillä.

Avoimilla kuulemisilla haluttiin tarjota mahdollisuus kaikille halukkaille osallistua prosessiin. Näiden keskustelutilaisuuksien tarkoituksena oli tuoda jatkotyöryhmälle lisää näkökulmia ja rakentaa vuorovaikutteista suhdetta laajemman yleisön kanssa.

Koska jatkotyöryhmän käytössä ei ollut vuodesta tehtävää arviointia, ei jatkotyöryhmä käsitellyt kokouksissaan ja työpajoissaan yksittäisiä hankkeita arvottavasti. Ne on sisällytetty raporttiin esimerkeiksi siitä, millä tavoin Turku voisi profiloitua niin paikallisesti, kansallisesti kuin kansainvälisesti.

Yhteenvedot ja muistiot kokouksista ja kyselyistä on luovutettu tämän raportin mukana kulttuuripääkaupunkisäätiön hallituksen käyttöön.

Kuva: Jussi Vierimaa

Jatkotyöryhmän jäsenet:

Työryhmän puheenjohtaja:

- Ruohonen Risto, ylijohdaja, Valtion taidemuseo

Työryhmän jäsenet:

- Arve Minna, kaupunginhallituksen puheenjohtaja, Turun kaupunki
- Broo Roger, kanslianeuvos
- Casagrande-Mäkelä Caterina, arkkitehti
- Gardberg Emilie, toiminnanjohtaja, Turun Musiikkijuhlat
- Hartela Heikki, hallituksen puheenjohtaja, Logomo
- Hintsanen Timo, asemakaavapäällikkö, Turun kaupunki
- Honkasalo Marja-Liisa, professori, Turun yliopisto
- Innilä Suvi, ohjelmajohtaja, Turku 2011-säätiö
- Kaislakari Minna, johtaja, Turun Nuori Teatteri
- Ketonen Timo, toimitusjohtaja, puheenjohtaja, Elinkeinoelämän keskusliiton Varsinais-Suomen toimikunta
- Kyttä Maija, apulaiskaupunginjohtaja, Turun kaupunki
- Niemi Anne-Marget, toimitusjohtaja, Turku Touring
- Nurminen Hanna, toimitusjohtaja, Kone-säätiö
- Rantala Jaana, projektikoordinaattori, Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä
- Rantanen Elina, puheenjohtaja, kulttuurilautakunta, Turun kaupunki
- Rehn Alf, professori, Åbo Akademi
- Reponen Tapio, vararehtori, Turun yliopisto
- Ruoppila Sampo, tutkimusjohtaja, Turun yliopisto / Turun kaupunki, Turun kaupunkitutkimusohjelma
- Sartes Minna, kulttuurijohtaja, Turun kaupunki
- Saukkolin Jukka, tutkimus- ja kehityspäällikkö, Turku 2011 -säätiö
- Sevón Cay, toimitusjohtaja, Turku 2011 -säätiö
- Suominen-Åkerlund Tuija, hotellijohtaja, puheenjohtaja, Turun Kauppakamari, matkailuvaliokunta
- Vaarama Marja, ylijohdaja, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos THL
- Weckman Jan-Kenneth, taiteilija

Työryhmän fasilitaattori:

- Lindroos Katja, tuottaja, Idealist Group

